

ირინა ჯიშკარიანი

*ფილოლოგიის დოქტორი, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო, ახალციხე,
irinajishkariani@mail.ru, 557 59 27 97*

მარიანა ბალასანიანი

*ფილოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო, ახალციხე,
amadan1@rambler.ru, 593 552 367*

სამეცნიერო ტექსტების თარგმნის თავისებურებები

მოკლე შინაარსი

სტატია ეძღვნება სამეცნიერო ტექსტების თარგმნის აქტუალურ საკითხებს. ნაშრომში მოცემულია ძირითადი მოთხოვნები, რომლებიც ამ სპეციფიკური ტექსტების კომპეტენტურ თარგმანს უნდა აკმაყოფილებდეს - ლოგიკურობა, არგუმენტაცია, ეკვივალენტურობა და ადეკვატურობა, სპეციალური ლექსიკისა და ტერმინოლოგიის, შემოკლებების და აბრევიატურების სპეციფიკის ცოდნა, რაც ხელს უწყობს ტექსტის სამიზნე ენაზე თარგმნის სიზუსტეს. სამეცნიერო ტექსტების სწორად და სრულყოფილად თარგმნისთვის აუცილებელია ორიგინალის ტექსტის, ისევე როგორც მნიშვნელობის ზუსტი გადმოცემა მაქსიმალურად მოკლე და ლაკონიური ფორმით, რაც თან ახლავს სამეცნიერო ლიტერატურის სტილს.

საკვანძო სიტყვები: სამეცნიერო ტექსტების თარგმანი; სამეცნიერო სტილი; ადეკვატურობა; ეკვივალენტურობა; ტერ-მინები, შემოკლებები, აბრევიატურა.

Irina Jishkariani
Doctor of philology, Samtskhe-Javakheti State University,
Akhaltzikhe, Georgia,
irinajishkariani@mail.ru, 557 59 27 97

Mariana Balasanyan
Doctor of Philology, Associate Professor,
Samtskhe-Javakheti State University,
Akhaltzikhe, Georgia,
amadan1@rambler.ru, 593 552 367

PECULIARITIES OF TRANSLATING SCIENTIFIC TEXTS

Abstract

The article is devoted to the actual topic of translation of scientific texts. The paper lists the main requirements that a competent translation of such specific texts must meet - consistency, argumentation, equivalence and adequacy. Knowledge of special vocabulary and terminology, abbreviations and abbreviations contributes to the accuracy and clarity of translating the text into the target language. For the correct and complete translation of scientific texts, an accurate transfer of the original text is necessary, as well as strict clarity of the meaning in the most concise and laconic form inherent in the style of scientific literature.

Key Words: translation of scientific texts; scientific style; equivalence and adequacy; terms, abbreviations.

მიზანი. სტატიის მიზანია სამეცნიერო ტექსტების თარგმნის თეორიასა და პრაქტიკასთან დაკავშირებული პრობლემების გაშუქება, სამეცნიერო თარგმანის პროცესის რთული ხასიათის ჩვენება, რაც ტექნიკური და საყოველთაოდ ხმარებული ტერმინების თარგმნასთან არის დაკავშირებული. სტატიაში განხილულია თარგმანის თეორიის აქტუალური საკითხები, აგრეთვე სამეცნიერო ტექსტის თარგმნის კონკრეტული მეთოდოლოგიური ხერხები. ტექსტებში არსებული მრავალი ტერმინი ნასესხებია უცხო ენებიდან, ზოგიერთი კი ხელოვნურად შეიქმნა. სტატიაში მოცემულია

აგრეთვე შემოკლებების და აბრევიატურათა თარგმნის მაგალითები, რომლებიც ხშირად გვხვდება სამეცნიერო ტექსტებში.

შესავალი. თანამედროვე მეცნიერებაში თარგმანის მრავალი დეფინიცია არსებობს, რომლებიც ამ მრავალმხრივი ფენომენის სხვადასხვა მხარეს სხვადასხვა ხარისხის სისრულით ასახავს: „თარგმანი ენობრივი აქტივობის მეხუთე სახეობაა, რაც აუცილებელია იმისთვის, რომ უზრუნველყოფილი იყოს კომუნიკაციის შესაძლებლობა სხვადასხვა ენაზე მოლაპარაკე ადამიანებს შორის“ (აიზენკოპი, 1999: 15); „თარგმანი არის მოცემული სიტყვის ნაწარმოებში არსებული ინფორმაციის გადაცემა სხვა ენის საშუალებით“ (ახმანოვა, 2012: 326); „თარგმანი არის ერთ ენაზე მეტყველების ნაწარმოების სხვა ენაზე მეტყველების ნაწარმოებად გადაქცევის პროცესი, შინაარსის უცვლელი გეგმის, ე.ი. მნიშვნელობის შენარჩუნებით“ (ბარხუდაროვი, 1975: 24); „ერთ ენაზე წერითი ან ზეპირი ტექსტით გამოხატული და სოციალური აუცილებლობით გამოწვეული ინფორმაციის (შინაარსის) გადაცემის პროცესი და შედეგი, ექვივალენტური ტექსტის სხვა ენაზე გადაცემის გზით“ (ვინოგრადოვი, 2001: 17).

XXI საუკუნეში თარგმანმა მოიცვა ადამიანის საქმიანობის თითქმის ყველა სფერო. თუ ადრე მთარგმნელობითი საქმიანობა მხოლოდ ლიტერატურულ ტექსტებთან იყო ასოცირებული, დღეს, როგორც მოცულობით, ასევე სოციალური მნიშვნელობით, სულ უფრო მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა და გახდა საკმაოდ მოთხოვნადი ინფორმაციული, ეკონომიკური, სამეცნიერო და ტექნიკური შინაარსის ტექსტების თარგმნა. მთარგმნელობითი საქმიანობის გარეშე წარმოდგენელია თანამედროვე ცხოვრება. მისი მნიშვნელობა მუდმივად იზრდება; ბევრ ქვეყანაში პროფესიონალ თარგმნელებს სპეციალურ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ამზადებენ. ამ ტიპის ტექსტების თარგმანის წყალობით ხდება ცოდნისა და ტექნოლოგიების ურთიერთგაცვლა, მკვლევარებსა და მეცნიერებს ეძლევა ერთობლივი მუშაობის შესაძლებლობა. სამეცნიერო-კვლევითი ლიტერატურის თარგმანი ხდება სამეცნიერო და ტექნოლოგიური პროგრესის ერთ-ერთი მამოძრავებელი ძალა.

მსჯელობა. სამეცნიერო ლიტერატურის ამოცანები, პირველ რიგში, შეიცავს გარკვეული დებულებების, ჰიპოთეზების მტკიცებას; არგუმენტაციას; სამეცნიერო კითხვების ზუსტ და სისტემა-

ტურ წარმოდგენას კვლევის ახალი შედეგების აღწერის, განსაზღვრისა და ახსნის მიზნით, მოპოვებული მონაცემებისა და მიღებული შედეგების გადასაცემად. სამეცნიერო ტექსტის ენისთვის დამახასიათებელი გამომსახველობითი საშუალებების დახმარებით აღწერილია ის, რაც სინამდვილეში არსებობს და რაც დასტურდება. შედეგად, სამეცნიერო ნაშრომი ძირითადად შედგება მთელი რიგი მსჯელობებისა და მტკიცებულებებისაგან, რომლებიც ხასიათდება გამონათქვამის სისრულით და აზრობრივი სიზუსტით. ლოგიკურობა, ობიექტურობა, თანმიმდევრულობა და სიზუსტე - ეს ის თვისებებია, რომლებითაც გამოირჩევა სამეცნიერო ნაშრომი.

სამეცნიერო ნაშრომების სტილი განისაზღვრება მათი შინაარსითა და სამეცნიერო კომუნიკაციის მიზნებით: რაც შეიძლება ზუსტად და სრულად ფაქტების განმარტება, მოვლენებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირის ჩვენება, ისტორიული განვითარების კანონზომიერების გამოვლენა და ა.შ. სამეცნიერო სტილი დამახასიათებელია განსაკუთრებული შინაარსის მქონე ტექსტებისთვის, რომლებიც ასრულებენ გარკვეული სფეროდან ზუსტი მონაცემების გადაცემის დანიშნულებას. ამგვარი პრეზენტაციის მიზანია კონკრეტულ სფეროსთან დაკავშირებული ცოდნის გადმოცემა, ახალი კვლევის შედეგების გაცნობა. ამ სტილის მკაფიო, მაგრამ არა ერთადერთი მახასიათებელია ტერმინოლოგიის გამოყენება, რომლებიც ზუსტად და ერთმნიშვნელოვნად ასახავენ კომუნიკაციის სამეცნიერო სფეროს სპეციალურ ცნებებს და გამოავლენს მათ შინაარსს. სამეცნიერო სტილს აქვს მრავალი საერთო მახასიათებელი, რომლებიც ჩნდება გარკვეულ მეცნიერებათა ხასიათის (ბუნებრივი, ზუსტი, ჰუმანიტარული) და გამოხატვის ჟანრებს შორის არსებული განსხვავების (მონოგრაფია, სტატია, მოხსენება, სახელმძღვანელო და ა.შ.) მიუხედავად, რაც იძლევა ზოგადად სტილის სპეციფიკის შესახებ საუბრის საშუალებას. ამავე დროს, საცხებით ბუნებრივია, რომ მაგალითად, ფიზიკის, ქიმიის, მათემატიკის ტექსტები მკვეთრად განსხვავდება მათი პრეზენტაციის ხასიათით ფილოლოგიის ან ისტორიის ტექსტებისგან. სამეცნიერო სტილი ხასიათდება გადმოცემის ლოგიკური თანმიმდევრობით, ფრაზების ნაწილებს შორის კავშირის მოწესრიგებული სისტემით, ავტორთა მიერ სიზუსტის, ლაკონიურობის, ერთმნიშვნელოვნების და ამავე დროს შინაარსის სიმდიდრის შენარჩუნების მცდელობით.

სამეცნიერო სტილს განსაკუთრებული ადგილი უკავია სხვა ფუნქციონალურ სტილებს შორის, ვინაიდან მის ტექსტს აქვს საკუთარი სტრუქტურა და გარკვეული ენობრივი საშუალებები. დღეს სამეცნიერო სტილი განსაკუთრებით გავრცელებულია, გამოიყენება მრავალ სფეროში, ხასიათდება ჟანრული მრავალფეროვნებით. მნიშვნელოვანი საკითხია ტექსტის თარგმნა ერთი ენიდან მეორეზე, ვინაიდან სამეცნიერო სტილს სხვადასხვა ენაში აქვს საკუთარი თავისებურებები.

სამეცნიერო ტექსტები იყოფა ორ ჯგუფად, რომელთა მიზანი და ამოცანები მნიშვნელოვნად განსხვავდება ერთმანეთისგან: ეს არის საკუთრივ სამეცნიერო ტექსტები, რომლებიც განკუთვნილია მეტნაკლებად ვიწრო წრის სპეციალისტებისთვის. ეს ტექსტები გამოხატავს მთელ რიგ გრამატიკულ თავისებურებებს. ამ ტექსტების ყველაზე ტიპიური ლექსიკური მახასიათებელია მათი სიმდიდრე ტერმინებით და ტერმინოლოგიური ფრაზებით, აგრეთვე ლექსიკური კონსტრუქციების, შემოკლებები და აბრევიატურების არსებობა. მეორე ჯგუფს მიეკუთვნება სამეცნიერო-პოპულარული ტექსტები, რომლებიც ფართო აუდიტორიისთვის არის განკუთვნილი.

სამეცნიერო ტექსტების მთავარი მიზანია სამეცნიერო ინფორმაციის მიწოდება გარკვეული დარგის სპეციალისტებისთვის. ინფორმაცია უნდა იყოს მნიშვნელოვანი, მნიშვნელოვანი და საინტერესო ვიწრო ან ფართო სამეცნიერო საზოგადოებისთვის, ე.ი. ეს უნდა იყოს ან ახალი, ან უნდა წარმოადგინოს ძველი ახალი კუთხით.

თანამედროვე მეცნიერებას ახასიათებს სხვადასხვა ქვეყნის მეცნიერთა მჭიდრო ურთიერთქმედება, რომლებიც აკადემიურ ნაშრომებს აქვეყნებენ უცხოურ სამეცნიერო გამოცემებში. მთელ მსოფლიოში გამოცემულ საერთაშორისო ჟურნალებში ინგლისურის გარდა სამეცნიერო სტატიები ქვეყნდება სხვა უცხო ენებზეც. ამიტომ, ავტორი, რომელიც წერს ამა თუ იმ ენაზე, დგება სამეცნიერო სტატიის თარგმნის აუცილებლობის წინაშე.

სამეცნიერო თარგმანები ნებისმიერი პროფესიონალი თარჯიმნის მუშაობის განუყოფელი ნაწილია. მაგრამ მთარგმნელობითი საქმიანობა მოითხოვს, რომ თარჯიმანმა შეძლოს სამეცნიერო ტექსტის კომპეტენტური თარგმნა, ტექსტის მნიშვნელობის და სამეცნიერო-ტექნიკური ტერმინოლოგიის გააზრება. სამეცნიერო

და სამეცნიერო-ტექნიკური ნაშრომების თარგმნის სირთულე იმაში მდგომარეობს, რომ ის მაქსიმალურად ზუსტი უნდა იყოს, რადგან თარგმანში მცირე შეცდომებმა შეიძლება შეცვალოს ტექსტის მნიშვნელობა. თუ საუბარი ეხება სამეცნიერო ან სამეცნიერო-ტექნიკურ ტექსტს, გარდა თარგმნის მეთოდების ცოდნისა, საჭიროა ტერმინოლოგიის ცოდნა და შესაბამისი მნიშვნელობით გამოყენება, აზრის სწორად გამოხატვის უნარი იმ ენაზე, რომელზეც ითარგმნება, ორიგინალის არსისა და სტილის შენარჩუნებით. „სამეცნიერო თარგმანში მთავარია მთარგმნელისა და საწყისი ტექსტის ავტორის ურთიერთქმედება ... თარგმნის სტრატეგიის მიზანია სამეცნიერო ტექსტის წარმატებით თარგმნა, რომელიც შესაბამისი ტიპოლოგიური პარამეტრებით ხასიათდება... მეცნიერულ თარგმანში გადაწყვეტილებებს იღებს მთარგმნელი, დასახული მიზნის გათვალისწინებით, ასევე ტექსტის, კომუნიკაციის ტიპიდან გამომდინარე და ტექსტის ორიგინალის ავტორის აზრის გათვალისწინებით“ (ხარიტონოვა, 2006: 7).

სამეცნიერო და ტექნიკური ტექსტების თარგმნისთვის მიუღებელია ბუნდოვანობა, ცნებების და ტერმინების დამახინჯება. მას ახასიათებს სიზუსტე, სიცხადე და ლაკონურობა. მხატვრული საშუალებების გამოყენება დაუშვებელია. სამეცნიერო ტექსტის თარგმნა მოითხოვს, პირველ რიგში, მკაფიოობას გადმოცემისას და თარგმანის ორიგინალთან მაქსიმალურად სრულ შესაბამისობას.

გარდა ამისა, სამეცნიერო ლიტერატურის თარგმნის მთავარი ამოცანაა მკითხველისთვის მისაწოდებელი ინფორმაციის უკიდურესად მკაფიო და ზუსტი გადმოცემა. სამეცნიერო სტატის ავტორი გამორიცხავს მისი შინაარსის თვითნებური ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას, რის შედეგადაც ისეთი ექსპრესიული საშუალებები, როგორცაა მეტაფორები, მეტონიმია და სხვა სტილისტური ფიგურები, რომლებიც ფართოდ გამოიყენება მხატვრულ ნაწარმოებებში, თითქმის არასოდეს გვხვდება სამეცნიერო ლიტერატურაში.

სამეცნიერო ლიტერატურის თარგმნა მოითხოვს სამიზნე და ორიგინალის ენის კარგ ცოდნას. ვინაიდან სამეცნიერო თარგმანი დაკავშირებულია მეცნიერების კონკრეტულ დარგთან, ეს მოითხოვს ორიგინალში აღწერილი საგნის, აგრეთვე თარგმნის მეთოდოლოგიისა და საშუალებების ორიგინალში კარგ ცოდნას. ძირითადი მოთხოვნები, რომლებიც თარგმანმა უნდა დააკმაყოფილოს,

არის ორიგინალის ტექსტის ზუსტი გადმოცემა, აგრეთვე შინაარსის მაქსიმალურად შემოკლებული და ლაკონიური ფორმის მკაფიო სიცხადე, რაც დამახასიათებელია სამეცნიერო და ტექნიკური ლიტერატურის სტილისთვის.

სამეცნიერო სტილის ტექსტების თარგმანი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს: ეკვივალენტურობას, ადეკვატურობას, ინფორმაციულობას, ლოგიკურობას და მკაფიოდ გადმოცემას. ასევე, თარგმანს უნდა ახასიათებდეს გადმოცემის სიზუსტე და ლაკონიურობა, ლიტერატურული ნორმებისა და ინფორმაციის ლაკონიური გამოხატვა.

მკვლევართა აზრით, თარგმნილად შეიძლება ჩაითვალოს ტექსტი, რომელიც ეკვივალენტურად ან ადეკვატურად გადმოსცემს სამიზნე ენაზე ინფორმაციას, რომელიც ორიგინალ ტექსტში უცხო ენაზე იყო გამოხატული (ვინოგრადოვი, 2001). თარგმანის ეკვივალენტურობის ზღვარია ორიგინალის შინაარსის მაქსიმალურად დაცვა თარგმნის დროს, განსაკუთრებით ეს ეხება ტერმინებს. მაგალითად, *атом* - ატომი, *геном* - გენომი, *синтез* - სინთეზი.

როგორც უკვე აღინიშნა, სამეცნიერო ნაშრომების თარგმნის მთავარი მოთხოვნაა ადეკვატურობა. თითოეული სამეცნიერო ტექსტი უნდა ითარგმნოს თარგმანის ადეკვატურობის ზოგადი მოთხოვნების გათვალისწინებით. შეუძლებელია სამეცნიერო სტატიების, დისერტაციების, მონოგრაფიების თარგმნა ზემთაგონებით. მნიშვნელოვანია ფაქტების ზუსტი ინტერპრეტაცია და ნაწარმოების ზოგადი მნიშვნელობის გადმოცემა. ადეკვატურობა ნიშნავს „ნათარგმნი ტექსტის შესაბამისობას თარგმანის მიზანთან“ (ალექსეევა, 2004: 128). ეს ნიშნავს, რომ ცალკე აღებული ტექსტის ტერმინები უნდა ითარგმნოს კონტექსტის გათვალისწინებით. გარდა ამისა, ტერმინები საჭიროა შემოწმდეს იმ სისტემების შესაბამისად, რომლებიც მიღებულია ცოდნის და მეცნიერების თითოეულ დარგში. დაბოლოს, მნიშვნელოვანია მხედველობაში იყოს მიღებული განსხვავებები ტერმინებში, აზრის გადაცემის საშუალებიდან გამომდინარე, როგორც ორიგინალის, ასევე თარგმანის ენაში. თარგმანის მრავალი თეორეტიკოსი მიუთითებს თარგმანის ადეკვატურობაზე, როგორც კარგი თარგმანის მისაღწევად სწორი საშუალებების არჩევის კრიტერიუმზე. „ოსტატობის მაღალ დონეზე შესრულებული ნებისმიერი თარგმანის ანალიზი აჩვენებს,

რომ ენობრივი საშუალებების ეკვივალენტურობის დადგენის საფუძველი შეიძლება იყოს მხოლოდ ფუნქციური და არა ფორმალური“ (რეკვერი, 2007: 8).

ლოგიკურობა, როგორც სამეცნიერო ლიტერატურის თავისებურება, უკავშირდება სამეცნიერო სტილის სინტაქსურ თავისებურებებს, რომელშიც ვლინდება სამეცნიერო სტილის გადმოცემის დაურღვევლობა და არგუმენტაცია, და ხელს უწყობს თარგმანის სიცხადესა და მკაფიოობას.

სამეცნიერო და ტექნიკური ტექსტის თარგმანის სპეციფიკა, უპირველეს ყოვლისა, იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ეხება ადამიანის საქმიანობის სპეციალურ სფეროს - მეცნიერებისა და ტექნიკის სხვადასხვა დარგებს, რომელთა გამოსახატავად არსებობს ენის გარკვეული ლექსიკური, გრამატიკული და სტილისტური საშუალებები. სამეცნიერო და ტექნიკური ლიტერატურის ყველაზე ტიპური ლექსიკური მახასიათებელია ტექსტის სიმდიდრე ტერმინებით და ტერმინოლოგიური ფრაზებით, აგრეთვე დამხმარე და ჩართული სიტყვებისა და შემოკლებების, აბრევიატურების არსებობა. ტექსტში პროფესიული ტერმინოლოგიის არსებობა რთული სამეცნიერო ნაშრომის მაჩვენებელია. ეს არის წიგნიერების და იმის გააზრების მაჩვენებელი, თუ რაზე საუბრობს ავტორი, რადგან სწორედ ასეთი დოკუმენტების სპეციფიკური ტერმინოლოგია განსაზღვრავს ტექსტის წერის სტილისტიკას. ვინაიდან სამეცნიერო ტექსტები მდიდარია ტერმინოლოგიით, მთარგმნელმა არა მხოლოდ უნდა იცოდეს ტერმინები, არამედ უნდა შეეძლოს მათი სწორად ინტერ-პრეტაცია, კონტექსტიდან გამომდინარე.

ტერმინების თარგმნისას შეიძლება შეგვხვდეს შემდეგი მომენტები: ზოგიერთი ტერმინი, რომლებსაც საერთაშორისო ხასიათი აქვთ, ტრანსლიტერაციით გადაეცემა და თარგმანს არ საჭიროებს: *генератор - გენერატორი*; ზოგიერთ ტერმინს აქვს პირდაპირი შესაბამისობა სამიზნე ენაში და გადმოცემულია შესაბამისი ეკვივალენტებით: *напряжение - ძაბვა*; ტერმინების გარკვეული ნაწილი თარგმანის დროს კალკირებულია, ანუ ის გადაიცემა სამიზნე ენის სიტყვებისა და გამოთქმების გამოყენებით, სიტყვასიტყვით იმეორებს უცხო ენის სიტყვებს და ფრაზებს: *программный код - პროგრამული კოდი*. ტექსტთან მუშაობისას, თუ ეს შესაძლებელია,

თავიდან უნდა იქნას აცილებული უცხო სიტყვების გამოყენება, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს იმ ენას, რომელზეც ითარგმნება.

სამეცნიერო ტექსტების თარგმნისას, მთარგმნელის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა თარგმანის რაც შეიძლება მეტი ინფორმაციული სიზუსტით შესრულება: მას არ აქვს შეცდომის დაშვების უფლება კონკრეტული ტერმინის ან ჩვეულებრივი სიტყვის ინტერპრეტაციაში, რომელიც მისი სპეციფიკური მნიშვნელობით არის გამოყენებული. სამეცნიერო ტექსტები უნდა ითარგმნოს რაც შეიძლება ზუსტად, რაც შეიძლება ახლოს ორიგინალთან. მთარგმნელს უნდა ესმოდეს და მან უნდა იცოდეს სამეცნიერო საქმიანობის ის სფერო, რომელთანაც მას მოუწევს მუშაობა. სამეცნიერო ტერმინების ცოდნა, ნაშრომებში წამოჭრილი მოვლენების და საკითხების გააზრება, რომლებიც პირდაპირ უნდა ითარგმნოს, იძლევა გარკვეული სახის სამეცნიერო ტექსტის მაღალკვალიფიციური თარგმნის გარანტიას. ტერმინების თარგმნისას სიზუსტის დაცვის გარეშე ტექნიკური და სამეცნიერო ტექსტის თარგმანი ვერ შეასრულებს თავის დანიშნულებას. საჭიროა გარკვეული პირობების დაცვა, რომლებიც უკავშირდება ორიგინალის ენის და სამიზნე ენის სპეციფიკას და ამ ორი ენის შედარების წესებს, მასში მოცემული კონკრეტული ტერმინების მახასიათებლებს. უფრო ადვილია იმ ტერმინების თარგმნა, რომლებსაც, როგორც წესი, აქვთ ერთი მნიშვნელობა: აქ მთავარია ამ ტერმინის მოძებნა ლექსიკონში. ყველაზე დიდი სირთულე ჩნდება მაშინ, როდესაც საზოგადოდ გამოყენებული სიტყვა ვიწრო ტერმინოლოგიური გაგებით გამოიყენება. საჭიროა მნიშვნელობის გაგება და გარკვევა, ნამდვილად გამოიყენება თუ არა ეს სიტყვა აქ, როგორც ტერმინი.

ბევრი სიტყვის მრავალნიშნაობის გამო მკაფიო ხაზის გატარება ტერმინებსა და ყოველდღიურ სიტყვებს შორის ყოველთვის არ არის შესაძლებელი. მაგალითად, ისეთი ცნობილი ცნებები, როგორიცაა ელექტროენერგია, ტემპერატურა, ავტომობილი და ხშირად გამოყენებული სიტყვები ატომი, ვიტამინი, ანტიბიოტიკი, ყოველდღიურ ენაში არ წარმოადგენენ ტერმინებს. მეორეს მხრივ, ისეთი მარტივი სიტყვები, როგორიცაა წყალი, მიწა, ალი, სითხე, ძალა, თიხა, ვერცხლი, ტექნიკურ და სამეცნიერო კონტექსტში ტერმინებია, როდესაც ატარებენ პირველად, ძირითადი აზრობრივ დატვირთვას.

სიტყვების, სპეციალური სამეცნიერო ტერმინების, ორგანიზაციების სახელების, სხვა ხშირად გამოყენებული ფრაზების შემოკლება და აბრევიატურათა გამოყენება წარმოადგენს თანამედროვე სამეცნიერო ტექსტების შემადგენელ ნაწილს. მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ტერმინოლოგიური კონსტრუქციების სწორად შემოკლება და აბრევიატურების შექმნა, ასევე საჭიროა სამეცნიერო სტატიის აბრევიატურების თარგმნის ათვისება. არსებობს სამეცნიერო და ტექნიკური შემოკლებების კლასიფიკაციის სხვადასხვა ტიპი. განვიხილოთ აბრევიატურების ყველაზე გავრცელებული ტიპები, რომლებიც გვხვდება როგორც აკადემიურ ლექსიკაში, ასევე საგაზეთო საინფორმაციო ტექსტებში. რუსულ ენაში განსაკუთრებით გავრცელებულია ე.წ. ინიციალური წესით შედგენილი აბრევიატურები, რომელიც შედგება სიტყვების პირველი ასოების ბგერებისგან. მაგალითად: *მ.ნ.ს. — младший научный сотрудник (უმცროსი მეცნიერ თანამშრომელი, ТФКП - теория функций комплексной переменной (კომპლექსური ცვლადის ფუნქციათა თეორია)*, ასევე სამედიცინო, მაგალითად: *ВИЧ - вирус иммунодефицита человека (ადამიანის იმუნოდეფიციტის ვირუსი), ОМС-обязательное медицинское страхование (სავალდებულო სამედიცინო დაზღვევა); СПИД-синдром приобретенного иммунного дефицита (შემენილი იმუნო დეფიციტის სინდრომი); ინფორმაციულ-ტექნიკური სისტემების დასახელება: ИТ - информационные технологии (საინფორმაციო ტექნოლოგიები), ПК - персональный компьютер (პერსონალური კომპიუტერი)*. ასევე აბრევიატურები შეიძლება ერთმანეთისგან განსხვავდებოდეს, რაც მთარგმნელს გარკვეულ სირთულეებს უქმნის. ზოგიერთი აბრევიატურა ან შემოკლება შეიძლება არ იყოს გასაგები სპეციალისტებისთვისაც; მათ შეუძლიათ ხელი შეუშალონ ხარისხიან თარგმანს.

სამეცნიერო სტილი ნებისმიერ ენაში გულისხმობს გარკვეული ლექსიკური და გრამატიკული ენობრივი მასალის გამოყენებას. შესაბამისად, მეცნიერული თარგმანი, მაგალითად, რუსულიდან ქართულ ენაზე, მოითხოვს ერთი ენის გრამატიკული კონსტრუქციებისა და ლექსიკური მასალის კორელაციას მეორე ენასთან, სამეცნიერო სტილის თავისებურებების გათვალისწინებით. სამეცნიერო ტექსტების თარგმნა რთული ამოცანაა, რომელიც მოითხოვს, როგორც მინიმუმ ორი ენის სრულყოფილად ცოდნას, ასევე

სამეცნიერო ტექსტის თემატიკაში კარგ ორიენტირებას. უფრო მეტიც, სამეცნიერო სტატიების თარგმნა მოითხოვს, როგორც ორიგინალის, ისე სამიზნე ენაზე სტატიის სტრუქტურის და გაფორმების წესების ცოდნას.

დასკვნა. ამრიგად, სამეცნიერო და ტექნიკური ლიტერატურის თარგმნის საკითხების განხილვის დასრულების და შედეგების შეჯამების შედეგად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სამეცნიერო-ტექნიკური თარგმანის მნიშვნელობა ყოველდღე იზრდება. ეს განპირობებულია სხვადასხვა ტექნიკური სფეროს სპეციალისტებს შორის ინფორმაციის გაცვლის აუცილებლობით, რაც კვლევის შედეგად მიღებული მონაცემების სისტემატიზებას შესაძლებელს ხდის.

სამეცნიერო და ტექნიკური ტექსტების დამახასიათებელ ნიშნებს შორის მთავარია სიზუსტის და თანმიმდევრულობის დაცვა მასალის გადმოცემისას, სპეციალური ტერმინების სიმ-დიდრე და განსაკუთრებული გრამატიკული სტრუქტურა. რაც მთავარია, ამ ტიპის ტექსტებში, ტერმინების გარდა, ასევე გამოიყენება საყოველთაოდ ხმარებული სიტყვები.

სამეცნიერო და ტექნიკური თარგმანის სფეროსთვის დამახასიათებელია ტექსტის თარგმნადობა და თარგმანის ადეკვატურობა, ტერმინოლოგიის თარგმნის და ლექსიკური სირთულეები. თარგმნისას აუცილებელია ერთი ენის საშუალებით რაც შეიძლება ზუსტად და სრულად იმის გამოხატვა, რაც უკვე გამოხატულია სხვა ენის საშუალებით. თარგმანი სრულად უნდა შეესაბამებოდეს იმ ენის ნორმებს, რომელზეც იგი შესრულებულია.

სამეცნიერო და ტექნიკური ტექსტების მთარგმნელს უნდა ჰქონდეს დამხმარე საშუალებების მთელი ბაზა. ეს არის სამეცნიერო და ტექნიკური, სხვადასხვა თემატური მიმართულების საცნობარო ლიტერატურა, სპეციალიზებული პროფილური და ლინგვისტური ლექსიკონები, რომლებიც მთარგმნელს დაეხმარება უზუსტობების და სტილისტური შეცდომების თავიდან აცილებაში ორივე ენაზე, ქალაქისა და ელექტრონული ლექსიკონები, ინტერნეტ რესურსები, საძიებო საიტები, მთარგმნელობითი და ლინგვისტური საიტები, მანქანური თარგმანის სისტემები და სხვა. სამეცნიერო და ტექნიკური თარგმანი გულისხმობს არა მხოლოდ სიტყვების ერთი ენიდან მეორეზე თარგმნას, არამედ ცოდნის

მთელი კომპლექსის გამოყენებას, როგორც ლინგვისტურის, ასევე ვიწრო სპეციალიზებულის.

სამეცნიერო ლიტერატურის თარგმნის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა ორიგინალის შინაარსის მაქსიმალურად სრულყოფილად გადმოცემა მისთვის ახლო ფორმის სახით. როგორც წესი, ორიგინალისა და თარგმანის შინაარსის რეალური საერთოობა საკმაოდ მნიშვნელოვანია. თარგმანის ეკვივალენტურობის ზღვარია ორიგინალის შინაარსის შენარჩუნების მაქსიმალური ხარისხი, მაგრამ თითოეულ ინდივიდუალურ თარგმანში სემანტიკური სიახლოვე ორიგინალთან სხვადასხვა ხარისხით და სხვადასხვა ფორმით მაქსიმალურად არის დაახლოებული. საწყისი ენისა და ნათარგმნი ენის სისტემებში არსებულმა განსხვავებებმა და თითოეულ ამ ენაზე ტექსტების შექმნის თავისებურებებმა, სხვადასხვა ხარისხით, შეიძლება შეზღუდოს თარგმანში ორიგინალის შინაარსის მთლიანად შენარჩუნების შესაძლებლობა. ამიტომ, თარგმანის ეკვივალენტურობა შეიძლება ეფუძნებოდეს ორიგინალში მოცემული მნიშვნელობის სხვადასხვა ელემენტის შენარჩუნებას (და, შესაბამისად, დაკარგვას). მთლიანობაში თარგმანი არ უნდა წარმოადგენდეს ორიგინალის პირდაპირ ან თავისუფალ გადმოცემას, თუმცა ორივეს ელემენტები აუცილებლად არსებობს. მნიშვნელოვანია, არ იქნას დაშვებული ორიგინალის ძირითადი ინფორმაციის დაკარგვა და გათვალისწინებული იყოს სამეცნიერო-ტექნიკური სტილის ყველა მახასიათებელი და ასპექტი, რომელიც ხასიათდება გადმოცემის ლოგიკური თანმიმდევრობით, გამონათქვამის ნაწილების კავშირების მოწესრიგებული სისტემით, ავტორების მცდელობით შეინარჩუნონ შინაარსის სიზუსტე, ლაკონიურობა, ერთმნიშვნელოვნება.

მხოლოდ მრავალმხრივი და სპეციალიზებული ცოდნის, მოქნილი აზროვნების მქონე მთარგმნელს შეუძლია სრულ-ფასოვანი თარგმანის გაკეთება და სათარგმნი დოკუმენტის შინაარსის ზუსტად გადმოცემა ორიგინალის შესაბამისი ფორმით, იმ ენის ნორმების დარღვევის გარეშე, რომელზეც ითარგმნება ტექსტი. თანამედროვე გამოცდილ მთარგმნელს უნდა შეეძლოს სამეცნიერო თარგმანის მეთოდების სინთეზი, მოეთხოვება ტერმინოლოგიის ცოდნა, იყოს კომპეტენტური სამეცნიერო-ტექნიკური თარგმნის სფეროში, რომლის თავისებურებები განისაზღვრება სიზუსტით, უპიროვნობით და ემოციური ელფერის არარსებობით, ხოლო

თარგმნის პროცესი მიმართულია უცხო ენაზე შესრულებული ტექსტის შინაარსისა და ფორმის სრულყოფილად აღდგენისაკენ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ალექსეევა, 2002: Алексеева Л. М. Специфика научного перевода: учебное пособие по спецкурсу. - Пермский университет. Пермь, 2002.

აიზენკოპი და სხვ., 1999: Айзенкоп С. М., Багдасарова Л. В., Васина Н. С., Глушенко И. Н. Учебное пособие по техническому переводу. Ростов на Дону, 1999. <https://studfile.net/preview/4584710/>

ახმანოვა, 2012. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва, 2012. <https://classes.ru/grammar/174.Akhmanova/>

ბარხუდაროვი, 1975. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва, 1975. http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/barhud-trdoc.shtml

ვინოგრადოვი, 2001. Виноградов В. С. Введение в переводоведение. Москва, 2001. <http://www.helpforlinguist.narod.ru/VinogradovVS/VinogradovVS.pdf>

ვალეევა, 2006. Валеева, Н. Г. К понятиям адекватности и эквивалентности в научном переводе. // Вестник РУДН. Серия: Вопросы образования. Языки и специальность. 2006. №1. С. 17–21. <https://cyberleninka.ru/article/n/k-ponyatiyam-adekvatnosti-i-ekvivalentnosti-v-nauchnom-perevode>

გრედინა, 2010. Грелина И. В. Перевод в научно-технической деятельности: учебное пособие. Томск, 2010. <http://docplayer.ru/25875651-Perevod-v-nauchno-tehnicheskoy-deyatelnosti.html>

ლიტვინოვა, 2012. Литвинова М. Н. Практикум по переводу (английский язык): учебно-методическое пособие. Пермь, 2012. <http://www.psu.ru/nauka/elektronnye-publikatsii/uchebnye-posobiya-i-metodicheskie-materialy/praktikum-po-perevodu>

რეცკერი, 2007. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. Москва, 2007.

ხარიტონოვა, 2006. Харитоновна Е. А. Концептуализация как стратегия перевода научного текста (на материале русского и английского языков). Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Пермь, 2006 <https://www.gavrilenko-nn.ru/upload/pdf/2fe7e7d83fe2f05af66285e1d76c1e47.pdf>